

CONSTANTIN V. OSTAP (1925-2014) UN CRONICAR AL ORAȘULUI IAȘI

Sorin IFTIMI

A dispărut discret din viața publică a Iașilor unul dintre cei mai activi „cronicari” ai zilelor noastre. Multă vreme acesta era nelipsit de la evenimentele culturale ce aveau loc în Orașul „Junimii”. Era prezent la întâlnirile cu Istoria, mânat de o curiozitate nativă și de un sentiment al datoriei, care îl îndemna să participe și să lase mărturie scrise despre fapte și întâmplări a căror amintire considera că merită să fie transmise ieșenilor din viitor.

Constantin Ostap s-a născut la data de 14 noiembrie 1925 în satul Cotova, județul Sorocea (astăzi în raionul Drochia), în familia preotului Vasile Ostap și a presviterii Antonia. În primăvara anului 1936 a venit în Iași, pentru a da examen de admitere în clasa I a Liceului Internat („C. Negruzzi”). În 1944, cu un an înainte de absolvire, odată cu apropierea frontului de Iași, familia Ostap s-a refugiat în orașul Târgu Jiu, pierzând casa, pământul și agoniseala de-o viață. Elevul C. Ostap s-a transferat la Liceul „Tudor Vladimirescu” din Târgu Jiu; tatăl său a primit parohie în satul Târgu Logrești. Revenit la Iași, Constantin Ostap a absolvit cursurile Facultății de Electrotehnică din cadrul Institutului Politehnic din Iași, promoția 1952. În anii următori el a devenit inginer șef al Secției de Gospodărie Comunală de la Primăria Iași. Apoi a funcționat ca membru al colectivului de proiectare de la Întreprinderea de Rețele Electrice Iași.

Constantin Ostap nu a apărut în publicistica ieșeană peste noapte, ci după o îndelungată perioadă de formare¹. În presa ieșeană el a publicat diverse texte sub nume propriu sau sub pseudonimele *Const. Soroceanu* și *Andrei Ieșeanu*. A colaborat la numeroase reviste, precum „Dacia literară”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Flacăra Iașului”, „Opinia”, „Evenimentul”, „Monitorul”, „Literatură și artă” din Chișinău, „Magazin istoric” ș.a. Multe dintre aceste texte au fost reunite apoi în volumele de autor apărute mai târziu.

Constantin Ostap exista mult înainte ca cei mai mulți dintre ieșeni să prindă de veste. O scriere a sa mai puțin cunoscută este *Cronica de la Iași: 1783-2003*, apărută la Editura Tehnopress din Iași, în anul 2003. Carte de o factură specială, tratând despre genealogia familiei Ostap și a celor înrudite, despre rădăcinile basarabene și ramurile canadiene ale familiei. Este o cărticică la care autorul a lucrat mulți ani și era destinată doar familiei și

¹ Menționăm câteva dintre referințele bibliografice privitoare la C. Ostap: I. Holban, *Iașul văzut de doi ingineri*, în ziarul „24: ore”, Iași, 2000; *Discreta poezie a tramvaiului*, în „Evenimentul”, 15 august 1998; Val Condurache, *Ficționarii*, în „Monitorul”, 19 ianuarie 2001; Olga Rusu, *Memorialiști ieșeni*, în „Dacia Literară”, 2002, nr. 1; N. Turtureanu, *Doi nostalgici*, în „Ziarul de Iași”, 1 iulie 2003; Nicolae Busuioc, *Scriitori și publiciști ieșeni. Dicționar (1945-2002)*, ediția II-a revăzută și adăugită, Editura Vasiliana '98, Iași, 2002, p. 311; Val Condurachi, *O excursie în subsolul istoriei*, în „Ziarul de Iași”, 22 august 2005; Claudia Patrole, *Cu Iașii în inimă...*, „Biblio Polis”, vol. 25 (2008), nr. 1.

descendenților. Este o raritate bibliografică, fiind tipărită, potrivit mărturisirii autorului, în numai 25 de exemplare. Unul dintre acestea poate fi consultat la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași.

ÎNCEPUTURILE UNEI PASIUNI

Potrivit propriei mărturisiri, a cunoscut „farmecul hârțoagelor” de la Arhivele Statului Iași, prin anul 1959: „Mă văd tânăr inginer la E.T.A.C.S. Iași, pășind pe sub bolta turnului Goliei, și intrând, cu sfială, în vechea clădire din secolul XVIII, care adăpostea pe atunci Arhivele Statului”. Pe linie de serviciu, primise misiunea de a scrie o lucrare privitoare la istoria folosirii curentului electric în vechea capitală a Moldovei. Gh. Ungureanu, directorul de atunci al Arhivelor, l-a luat părintește sub aripa lui, dându-i primele îndrumări. Astfel și-a început munca de documentarist, în afara orelor de serviciu, redactând mai mult lucrări legate de profesiunea sa de bază, aceea de inginer energetician: *75 de ani de la darea în funcțiune a Uzinei electrice a orașului Iași (1899-1974). Documente*, 1959; *Uzina de lumină*, 1979 (completată în 1999); *Vechimea soarelui electric din România la Iași – 140 de ani de la începuturile utilizării energiei electrice în Iași*, 2008. Din aceeași amplă documentare privitoare la Uzina electrică s-a desprins și povestea tramvaiului ieșean: *Monografia Transportului în comun de călători din municipiul Iași (1898-1998)*, scrisă împreună cu Eugenia G. Ursescu de la Muzeul Politehnic.

Experiența de explorator prin fonduri de arhive și colecții de gazete i-a folosit din plin autorului atunci când s-a implicat într-un nou proiect, cu subiect diferit: *Cimitirul „Eternitatea” Iași*, inițiat de Muzeul Literaturii Române Iași și realizat cu sprijinul Primăriei Municipiului Iași, 1996. Constantin Ostap a contribuit la realizarea dicționarului personalităților înhumate în această necropolă, alături de Olga Rusu și Adrian Pricop, fostul director al Arhivelor Iași. Autorul s-a dovedit a fi un adevărat „om de echipă”, preferând conlucrarea cu alți pasionați de istoria Iașilor, proiectelor individuale.

Vechile „cărți ale Iașilor” au constituit o preocupare constantă a „cronicarului” evocat aici. Prima monografie a Iașilor a cunoscut, în ultimii ani, două ediții. În 1997 a fost reeditată cartea lui N. A. Bogdan, *Orașul Iași. Monografie istorică și socială ilustrată*, ediție anastatică, Editura Tehnopress. Această ediție a beneficiat de o notă bio-bibliografică semnată de Constantin Ostap: *Destinul unei cărți*. Scriitorul vorbește despre prima ediție, a doua ediție și proiectul lui N. A. Bogdan pentru a treia ediție. Puțin cunoscut este proiectul ediției din 1944, al editorului Athanasie D. Gheorghiu. În notița sa Ostap amintea de *Arhiva N. A. Bogdan*, depusă la Biblioteca Centrală Universitară, precum și de *Colecția „N. A. Bogdan”* de la Arhivele Statului Iași.

CU IAȘII MÂNĂ-N MÂNĂ...

Constantin Ostap, cu modestia-i caracteristică, nu și-a asumat niciodată calitatea de „scriitor”, considerându-se, cel mult, un *publicist*, pasionat de munca sa. Cu toate acestea, pana sa a alunecat spre un nou gen: *beletristica*. La început a fost întâlnirea providențială cu un nou prieten: Constantin Th. Botez, istoric de profesie. Acesta mai scrisese despre

podgoria Cotnariilor, locanta Bolta Rece și despre hanurile ieșene. Cei doi plănuiau să scrie o nouă lucrare despre Iași, o carte caldă, care să ofere cititorilor din orice mediu o „voioasă instruire”, în spiritul *Junimii* de altădată... Rețeta lor propunea împletirea informațiilor istorice privitoare la orașul Iași cu „lungi plimbări prin grădina literaturii”, pe care cu greu reușeau să le scurteze sau elimine. Volumul urma să reunească texte scurte și diverse, ca într-un mozaic, menite să rețină vie atenția cititorului, foarte bine definit. De aici a apărut și primul titlu, propus de C. Botez: *Mixtum compositum Iassyense*. Acesta nu a fost menținut, fiind considerat prea savant și puțin explicit pentru marele public, în ciuda faptului că amintea de stilul *Academiei Libere* a epigramistului Păstorel...

Astfel a apărut seria «*Cu Iașii mână-n mână...*», care a cunoscut un succes deosebit. Titlul prelua ultimul vers din *Retrospectiva sentimentală* a lui Ion Minulescu. Primul volum, apărut în 1995, este semnat de Constantin Th. Botez și Constantin Ostap. Deoarece cel dintâi se stinsese din viață încă din 1992, formula a fost completată, în mod fericit de Ion Mitican, care își dobândise deja o meritată notorietate pe același tărâm. Au apărut astfel vol. II (1996) și III (1998), cu un cuvânt de recomandare semnat de Lucian Vasiliu, director la Muzeul Literaturii Române. Pentru realizarea copertilor s-a apelat la un alt cronicar al Iașului, mânuitor al penelului: Vasile Ilucă. C. Ostap era membru al Cenaclului „Vasile Pogor” și începuse să fie cunoscut, în acești ani, prin articole semnate în presa ieșeană. Volumele dedicate istoriei ieșene i-au adus însă consacrarea în ochii publicului ieșean.

Succesul acestor scrieri poate fi explicat prin faptul că cei doi autori au identificat o nișă ignorată adesea de cercetătorii profesioniști. Pentru istoricii din sistemul academic sau universitar, istoria mărunță, a unei case, a unei ulițe sau a unor personaje din Iașul de altădată, reprezentau subiecte mărunte, aflate sub standardele profesiei. Apoi stilul „academic” și lucrările cu structură amplă, se adresau unor cititori de asemenea profesioniști. Deși Istoria reprezintă un domeniu cu potențial de seducție pentru marele public, foarte puțini cercetători reușesc să străpungă cercul îngust al celor de aceeași profesie și să producă texte care să intereseze, să fascineze cititorii de rând, care își doresc o lectură plăcută și instructivă, destinată „timpului liber”. Acestui public-țintă, bine identificat, se adresează noul gen de istorie-divertisment.

Al treilea volum din această serie a reprezentat începutul colaborării cu firma „Tehnopress”, condusă de un alt inginer, Ionel Săcăleanu, care a făcut din cartea dedicată orașului Iași, în timp, chiar un „brand” al micii edituri.

După o pauză de trei ani, Constantin Ostap și Ion Mitican au lansat o nouă „coproducție”: *Iașii – între adevăr și legendă*, vol. I, Editura Tehnopress, Iași, 2001. Volumul a beneficiat de o notă de recomandare din partea „junimistului” Lucian Vasiliu: *Mână-n mână, literatura și ingineria*. Titlul volumului, care se dorea a fi un nou „cap de serie”, definește mai bine viziunea celor doi autori asupra felului în care priveau aceștia istoria vechii capitale a Moldovei. O carte despre Iași, pentru a fi reușită trebuie să îmbine documentația din arhive și presa epocii cu aura de legendă pe care au dobândit-o, în timp, diversele subiecte. Rețeta era completată de o scriitură „frumoasă”, plină de culoare și parfum, pe gustul cititorilor din „dulcele Târg”. „Rețeta” fusese enunțată încă din prefața volumului anterior.

Fiind dezavuați uneori de istoricii profesioniști, care îi taxau drept „mitografi”, Constantin Ostap și Ion Mitican au primit eticheta de „trecutologi”, considerată mai neutră, denumire dospită în cercurile noii Societăți Culturale „Junimea '90” de la Muzeul Literaturii.

Cei doi autori dobândiseră suficientă notorietate pentru ca Primăria să apeleze la ei pentru scrierea unei istorii a instituției și nu la istoricii profesioniști. Astfel a apărut lucrarea semnată de Constantin Ostap și Ion Mitican, *Primăria Municipiului Iași: pagini de istorie, evocări, legende*, Editura Tehnopress, Iași, 2001. Volumul a beneficiat de o prefață a primarului în funcție, Constantin Simirad, cu experiența unui condeier exersat la vârsta tinereții.

ÎN CĂUTARE DE NOI FORMULE

Cu ceva timp în urmă, Constantin Ostap găsisse un titlu ce îi era foarte drag și care își aștepta cartea potrivită. Prilejul s-a ivit în anul 2002, când autorul a scos de sub teacuri lucrarea intitulată *Parfum de Iași*, apărută la Editura Tehnopress, Iași. Coperta cărții a fost realizată de același Vasile Ilucă, un alt autor iubitor de Iași². Volumul a beneficiat de o prefață semnată de Alexandru Husar, în care autorul era caracterizat astfel: „Totdeauna sever, riguros în format, am spune înarmat sufletește în calea spre adevărul istoric, autorul impune prin simțul răspunderii, prin seriozitate și conștiinciozitate“ (...) „Nelipsit în cetate, cu peana în mână, pe metereze, de veghe la postul său, subscie impresionante puneri la punct“. În *Postfață*, Lucian Vasiliu avea doar cuvinte de laudă privitoare la: „textele ostapiene, care au binecuvântarea bunului de tipar al bunului Dumnezeu ...“.

Printre rânduri, discretul autor mai strecoară referiri la propria experiență din lumea scrisului: *Halal de mine, sunt publicist* (p. 13). Amintește de textele culese la mașina de scris „Princesse“, cumpărată de la un anticariat din București. Este prezentă și lista impresionantă a periodicelor în care Constantin Ostap a publicat texte de-a lungul anilor. Sunt și câteva referiri la proiecte aflate în lucru; autorul vorbește despre două dosare de articole în manuscris, în care erau reunite articole scrise, de-a lungul anilor, pentru diverse publicații: Dosarul I cuprindea 161 articole scrise în anii 1974-1994. Dosarul II conținea un număr de 175 articole, scrise între anii 1995-2000. O primă intenție era de a lăsa această moștenire nepoților de la Cluj, ocupați cu calculatorul și cu alte îndeletniciri ale tinerei generații de astăzi. În final, autorul își exprimă intenția de a le destina Arhivelor Statului din Iași, acolo unde își petrecuse un număr de ani, cercetând, la Sala de Studiu, trecutul orașului.

În anii ce au urmat au văzut lumina tiparului alte două volume, ieșite din colaborarea cu editura „Vasiliana '98“ și cu redactorul Florin Busuioc: Constantin Ostap, *Iașul nu neapărat sentimental*, vol. I, (2004); Constantin Ostap, *Despre Iași - numai cu dragoste...*, apărut în anul 2005³. În această din urmă lucrare autorul se îngrijește de propria-i posteritate publicistică, făcând o detaliată dare de seamă asupra operei sale, sub titlul *Acord final* (p. 344-354).

În anul 2006 Constantin Ostap a contribuit la apariția lucrării *Istoricul monumentului Unirii de la 1600 din Iași*, Editura Vasiliana '98. Scrierea a apărut sub egida Asociației Naționale a Veteranilor de Război – Filiala Iași. Redactorii volumului erau Constantin Ostap, col. Constantin Popa, gen. Constantin Bucos și acad. Constantin Ciopraga (autorul postfeței). Este vorba despre statuia ecvestră, de bronz, realizată de sculptorul Ion Buzdugan, în anul

² Val Condurache, *O excursie în subsolul istoriei*, în „Ziarul de Iași“, 22 august 2005.

³ Claudia Patrole, *Cu Iașii în inimă...*, „Biblio Polis“, vol. 25 (2008), nr. 1 (Serie nouă).

2000. Monumentul domnitorului Unirii de la 1600 a fost realizat prin strădania Comitetului „Iași – 400 Mihai Viteazul“, între 1997-2001.

TRECĂTORI PRIN TÂRGUL IEȘULUI ...

În afară de asocierea cu Ion Mitican, Constantin Ostap a mai experimentat un parteneriat cu Ionel Maftei, cunoscutul autor al *Personalităților ieșene* (8 volume, tipărite între anii 1972-2004)⁴. Astfel au apărut, tot la Editura „Vasiliana '98” seria semnată de Constantin Ostap, Ionel Maftei, *Trăitori sau trecători prin Târgu' Ieșului (Umbre care au onorat orașul nostru)*, lucrare în trei volume (I, 2005; II, 2006; III 2008). Primele două tomuri au apărut cu sprijinul financiar al Cabinetului Medical „Danalis” (Dr. Georgeta Danale), iar ultimul cu finanțarea Primăriei, în cadrul programului „Iași – 600” (aniversarea a 600 de ani de la atestarea documentară a orașului)⁵.

Ideea care a stat la baza acestei serii era aceea că uneori este greu de atribuit calitatea de „ieșean” unei personalități, dincolo de ceea ce este consemnat în actul de naștere. Argumentul autorului era formulat astfel: „Dar prin Iași au trecut și au contribuit la ridicarea prestigiului acestui oraș mulți oameni de valoare și alți cărturari români, care au avut o traiectorie meteorică, dar și-au lăsat amprenta pe faima Iașului”... „Tocmai pentru a cinsti aceste ilustre personalități am luat inițiativa editării unor volume intitulate *Trăitori sau trecători prin Târgu' Ieșului* “. În felul acesta au fost onorate peste 100 de personalități care nu au putut fi incluse în volumele dedicate *Personalităților ieșene*.

În ultimii ani de activitate, Constantin Ostap anunța apariția altor volume, cu titluri foarte promițătoare pentru iubitorii genului: *Iașul nostru cel de toate zilele...* (2008) și *Povestiri despre Iași și despre ieșeni* (2009). Acestea sunt proiectele care au încheiat o prolifică activitate publicistică și care au lăsat pe rafturile bibliotecilor ieșene un nume îndrăgit: *Constantin Ostap*⁶.

Autorul s-a îngrijit de propria posteritate, selectându-și manuscrisele și arhiva personală și depunând în colecțiile publice documentele demne de interesul urmașilor. Astfel, câteva manuscrise ale sale se păstrează la Departamentul „Colecții Speciale” al Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu”. La Arhivele Naționale Iași a înființat chiar un Fond Personal „Constantin Ostap” în care au fost depuse atât documente privitoare propria activitate și la familie, precum și documente din colecția personală, privitoare la aspecte diverse.

⁴ Seria *Personalităților ieșene* a fost încredințată, spre continuare, domului Ioan Timofte, un alt pasionat al acestui domeniu.

⁵ Ilie Dan, *Din nou despre Iași și... despre personalități*, în „Revista Română”, Iași, 2009, nr. 4 (58), p. 37.

⁶ Lucian Vasiliu, *Doliu în mediul cultural ieșean. A murit un important scriitor*, în „Buna ziua Iași”, 24 ianuarie 2014; Mihai Caba, *In memoriam Constantin Ostap (1925-2014)*, în „Dacia Literară”, Iași, 2014, nr. 3-4 (aprilie-mai), p. 146; Ion N. Oprea, *Constantin Ostap, trecutologul, în veșnicie* „Luceafărul”, 5 iulie 2014; *In memoriam Constantin Ostap*, „Tehnologiile Energiei” Revistă lunară de informare tehnico-științifică, vol. 47, 2014, nr. 4 (aprilie), p. 40.

CONSTANTIN OSTAP ȘI PALATUL CULTURII.

Între instituția noastră și autorul evocat aici au existat mai multe legături, văzute și nevăzute, știute sau uitate. După întemeierea Muzeului Științei și Tehnicii s-au pus bazele Cercului „Tehnică și Umanism” ce a funcționat până în 1990 la Palatul Culturii. Constantin Ostap a fost unul din cei mai activi membri ai acestuia. Preocupările sale privitoare la istoria electricității la Iași și-au găsit loc în paginile publicațiilor Muzeului de Istorie: Eugenia Ursescu, Constantin Ostap, *Din istoria utilizării curentului electric la Iași*, „Cercetări istorice”, XI, 1980, p. 9-30. În plan personal, este locul aici să amintim că Melania Ostap (1927-1986), prima soție a lui Constantin Ostap, a fost o distinsă specialistă care și-a desfășurat activitatea în cadrul Muzeului Etnografic din cadrul Complexului Muzeistic Iași. De aici, probabil, și interesul autorului pentru inginerul Virgil Hălăceanu și începuturile „Muzeului Etnografic” de la Iași (1913).

Constantin Ostap a fost preocupat și de reconstituirea istoriei Palatului de Justiție din Iași (1925), devenit Palat al Culturii (1955). Un paradox face ca despre evoluția acestei clădiri emblematică pentru Iași să se fi păstrat foarte puține documente de epocă. Folosind presa vremii și memoria orală, autorul a reușit să aducă unele contribuții notabile la cunoașterea istoriei acestui edificiu⁷. Un motiv suplimentar pentru a dedica câteva pagini memoriei lui Constantin Ostap este acela că el s-a numărat printre colaboratorii revistei de față, pe când aceasta se afla la primele sale numere⁸. De asemenea, a colaborat și la revista „Monumentul”, o altă publicație a Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași⁹.

Putem încheia această succintă evocare cu un portret pe care Val Condurachi, director al Complexului Muzeal Național „Moldova”, îl schița în anul 2005: „Constantin Ostap este unul dintre puținii mitografi ai orașului Iași. Alături și uneori împreună cu Ion Mîțican el strânge mărturii, legende și amintiri, câte au rămas, despre Iașul de altădată și despre personalitățile lui. Cărțile, nu puține la număr, acreditează un Iași fabulos, proiectat pe hărțile imaginare și reale ale istoricilor și ficționarilor. (...) Înfundat în documente, citind copios, ca un gurmand care citește și recitește cărți de bucate fabuloase, Constantin Ostap rămâne prizonierul imaginației sale. El resuscită figuri uitate sau lăsate la marginea istoriei, într-un cotlon. În cartea lui trăiesc case locuite de mari personalități, străzi cu istoria lor, cărți, procese literare și culturale. (...) Constantin Ostap are memoria documentelor și scoate din arhivă texte pe care noi le-am citit la momentul potrivit, dar pe care le-am uitat. El simte că sunt lucruri care trebuie reamintite pentru a nu ne pierde identitatea și, indiferent de epoca în care s-au produs, le readuce sub ochii noștri, spre ținere de minte”¹⁰.

⁷ C. Ostap, *Istoria (încă) necunoscută a unei cunoscute clădiri ieșene*, în Constantin Ostap, Ion Mîțican, *Cu Iașii mîna-n mîna...*, Iași, 1999, p. 43-55; idem, *Cine a construit Palatul de Justiție din Iași?*, în Constantin Ostap, Ion Mîțican, *Iașii – între adevăr și legendă...*, 2000, p. 122-125.

⁸ C. Ostap, *Noi date și ipoteze referitoare la „Obeliscul Leilor” din Grădina Copou*, în „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei, Iași, II-III, 1996-1997, p. 149-156.

⁹ Constantin Ostap, *Monumentele ieșene ale celor trei Uniri*, „Monumentul”, 2006, Iași.

¹⁰ „Ziarul de Iași”, 22 august 2005.

CONSTANTIN VV. OSTAP (1925-2014). A CHRONICLER OF THE CITY OF IAȘI

(abstract)

Constantin V. Ostap, graduate of the Faculty of Electrotechnics (1952), was one of the most active publicists passionate of the history of the old capital of Moldavia. His first writings, close to his main profession, refer to the introduction of electric lighting and of the electric tramway public transport. The author then focused on the history of certain institutions, buildings and personalities of Iași. Alone or in collaboration with other authors, he published almost 20 books dedicated to the memory of the city of Iași. Constantin Ostap wrote interesting pages on the Palace of Culture in Iași, on the Science and Technique Museum or the Ethnographic Museum of Moldavia. Several texts signed by him were published in the periodicals of "Moldova" National Museum Complex of Iași.